

VSTUP RUSKA DO WTO – VÝHODY A NEVÝHODY PRE RUSKÚ EKONOMIKU

Dr. h. c. prof. Ing. Ľudmila Lipková, CSc.

ABSTRAKT

Predkladaný článok sa zaoberá vstupom Ruska do Svetovej obchodnej organizácie (WTO), a to hlavne s ohľadom na jeho výhody a nevýhody pre krajinu. Stručne charakterizuje ekonomiku Ruska, skúma zahraničný obchod krajiny a reštrikcie v obchode s členskými štátmi WTO. Identifikuje znevýhodnené aj zvýhodnené odvetvia v procese začlenenia krajiny do WTO. Skúma vplyv liberalizácie exportu a importu na makroekonomické ukazovatele Ruska a očakávaný vývojrúskej ekonomiky v nových podmienkach.

Kľúčové slová: členstvo Ruska vo WTO, liberalizácia exportu a importu, makroekonomické ukazovatele

ABSTRACT

The present paper focuses on Russia's entry into the World Trade Organization (WTO), its advantages and disadvantages for the country. It analyzes current situation in Russian economy and foreign trade with a special emphasis put on restrictions in trade with WTO member states. It identifies sectors that might gain from Russia's entry into the WTO, as well as those that might lose. Finally, impacts of foreign trade liberalization on development of macroeconomic indicators of Russia are discussed.

Key words: Russia and WTO, foreign trade liberalization, macroeconomic indicators

JEL: F13

ÚVOD

Svetová obchodná organizácia (WTO) a jej predchodkyňa Všeobecná dohoda o clách o obchode je od roku 1947 najvýznamnejším svetovým fórom pre liberalizáciu medzinárodného obchodu s tovarom a so službami. Odstraňovanie protekcionistických prekážok umožňuje využívanie skutočných komparatívnych výhod účastníkmi medzinárodného obchodu, znižuje ceny pre spotrebiteľov, zvyšuje dopyt, objem výroby a vytvára nové pracovné miesta, zvyšuje reálne dôchodky obyvateľov. Pozitívne pôsobí na rast svetového hrubého domáceho produktu. Liberalizovaný obchod zvyšuje celosvetové bohatstvo.

K dnešnému dňu má Svetová obchodná organizácia 157 členských štátov. Pristúpenie štátu a jeho ekonomiky do Svetovej obchodnej organizácie má svoje dlhodobé výhody, z krátkodobého a strednodobého hľadiska môže prinášať účastníkom medzinárodného obchodu i nevýhody. Domáci konkurencieschopní výrobcovia profitujú z liberalizovaného domáceho i zahraničného trhu. Existuje i druhá skupina domácich výrobcov, ktorí získavali z najrôznejších protekcionistických opatrení. Títo sú vystavení v krátkodobom až strednodobom horizonte zahraničnej konkurencii, ktorá môže mať pre nich likvidačné účinky so všetkými makroekonomickými i mikroekonomickými účinkami, pokiaľ ich adaptačné schopnosti nie sú dostatočné.

Výhody, ktoré poskytuje právny systém regulujúci medzinárodný obchod v rámci členských štátov WTO, a výhody, ktoré bude možné získať liberalizáciou, môžeme rozdeliť do dvoch skupín. Z hľadiska firiem exportujúcich tovary a služby a z hľadiska firiem importujúcich suroviny a iné tovary a služby, potrebné na výrobu exportných tovarov.

Súčasnú úroveň dovozných ciel nie je možné, okrem výnimočných prípadov, zvyšovať vo všetkých vyspelých štátoch a tiež vo veľkej časti rozvojových štátov, ktoré sú členmi WTO. Rovnako použitie iných reštriktívnych opatrení je prísne regulované. Táto skutočnosť umožňuje predvídať dovozné podmienky, uľahčuje prístup na zahraničné trhy a zlepšuje situáciu firiem. Exportne orientovaní výrobcovia môžu v takýchto stabilných podmienkach plánovať svoje investičné a výrobné zámery. Súčasne majú exportéri právo domáhať sa odstránenia resp. adekvátneho vysvetlenia zo strany dovozcov pri zavádzaní antidumpingových alebo vyrovnávacích ciel alebo iných reštriktívnych opatrení. Tento problém môžu riešiť s vládou importujúcej strany alebo riešiť prípadný vzniknutý spor v rámci WTO.

V prvej fáze vstupu do WTO získavajú výhody konkurencieschopní exportéri, domáci výrobcovia a spotrebiteľia, ktorí majú možnosť nakupovať importovaný tovar za nižšie ceny. V dôsledku liberalizácie znižujú ceny aj niektorí domáci konkurencieschopní výrobcovia. Prvá fáza je v dôsledku odstránenia protekcionistických opatrení pre nekonkurencieschopných výrobcov fázou šoku. Aby sa neefektívni, chránení výrobcovia mohli prispôsobiť novým podmienkam, protekcionistické opatrenia sa po vstupe do WTO odstraňujú etapovite.

V druhej adaptačnej fáze sa domáci neefektívni výrobcovia prispôbujú novovzniknutým podmienkam. Modernizujú a inovujú svoje výrobné zariadenia, výrobné technológie a manažérske metódy. Výsledkom má byť vysoká produktivita práce a konkurencieschopnosť porovnateľná s najefektívnejšími svetovými výrobcami. V adaptačnej fáze sa vytvárajú nové podmienky na kvalitatívne vyššej úrovni. Vytvárajú sa nové pracovné miesta. Výrobcovia, neschopní prispôsobiť sa vysoko efektívnej konkurencii, odchádzajú z trhu.

Tretia stabilizačná fáza začleňuje ekonomiku s jej skutočnými komparatívnymi výhodami do svetového obchodu a zostávajú i na trhu domácom. V tretej fáze sa využívajú všetky pozitívne efekty liberalizovaného exportu i importu. Na domácom trhu majú stabilné postavenie konkurencieschopní výrobcovia, domáci aj zahraniční. Treťou fázou sa však život nekončí. Na udržanie sa v silne konkurenčnom medzinárodnom prostredí je nevyhnutné permanentne zavádzať manažérske a výrobné inovácie.

Vyššie popísaný mechanizmus sa začal postupne uplatňovať v ruskej ekonomike od 22. augusta 2012, od nadobudnutia platnosti podpísania Marakéšskeho protokolu o založení Svetovej obchodnej organizácie a o pristúpení Ruskej federácie do WTO.

1 Ekonomika Ruskej federácie

Ekonomika Ruska bola od roku 1917 do 31. 12. 1991 súčasťou ZSSR. Viac ako sedemdesiat rokov sa ruská ekonomika rozvíjala v podmienkach centrálne plánovaného systému, ktorý obmedzoval pozitívne vplyvy trhového mechanizmu a celosvetovej konkurencie na Rusko. Od roku 1990 sa s politicko-sociálnymi zmenami začala i transformácia ruskej ekonomiky z centrálne plánovanej na trhovú ekonomiku. Transformácia ekonomiky Ruskej federácie a jej intenzívnejšie začleňovanie do svetovej obchodnej výmeny vyvrcholilo vstupom krajiny do Svetovej obchodnej organizácie.

Rusko je krajina s pomerne veľkým vnútorným spotrebiteľským trhom. Na jej území žije podľa posledného sčítania (2010) 142,5 milióna obyvateľov. Kúpna sila obyvateľstva meraná pomocou HDP per capita v parite kúpnej sily v roku 2011 dosiahla 21 288 USD, čo je 46. miesto na svete (celosvetový priemer je 11 640 USD). Nominálny HDP per capita v roku 2011 dosiahol 13 089 USD, t. j. 55. miesto (celosvetový priemer bol 10 037 USD).¹

Absolútny hrubý domáci produkt Ruskej federácie predstavoval v roku 2011 v Rusku 54 369 mld. rubľov (1 812 mld. USD).² V parite kúpnej sily dosahuje tvorba HDP 2 383 mld.

¹ www.worldbank.org.

² www.gks.ru.

USD. V roku 2011 zaznamenal rast ruskej ekonomiky 4,3%.³ V roku 2012 sa očakáva rast ruskej ekonomiky vo výške 3,5%.⁴

K trom najvýznamnejším faktorom rastu ruskej ekonomiky v roku 2012 patrí vstup Ruska do WTO, rast cien ropy v prvom a druhom štvrtroku 2012 a rast príjmov obyvateľstva, ktorý stimuluje domáci dopyt. A naopak, k faktorom, ktoré vedú k poklesu rastu ekonomiky, patrí pokles cien ropy v ďalšom období, celosvetová kríza s jej následkami, pokles priemyselnej výroby, pokles investičného dopytu, odlev priamych zahraničných investícií, pokles exportu energetických a surovinných tovarov, spomalenie rastu spotrebných úverov.⁵

Tab. 1: Štruktúra tvorby HDP v Rusku v roku 2011

Sektor	Podiel na tvorbe HDP
<i>Maloobchod, veľkoobchod</i>	16,22%
<i>Dane</i>	15,10%
<i>Finančné služby</i>	14,00%
<i>Spracovateľský priemysel</i>	13,60%
<i>Ťažobný priemysel</i>	9,10%
<i>Doprava a spoje</i>	7,50%
<i>Stavebníctvo</i>	5,50%
<i>Štátna správa</i>	5,00%
<i>Poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybárstvo</i>	3,60%
<i>Energetika</i>	3,20%
<i>Zdravotníctvo</i>	3,20%
<i>Školstvo</i>	2,50%

Prameň: www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rs.html.

Rusko disponuje obrovským územím, na ktorom sa nachádzajú rozsiahle zásoby nerastných surovín, najmä energetických (ropa, zemný plyn, uhlie), rudy železných a neželezných kovov a i. Podiel ťažobného priemyslu na tvorbe HDP dosahuje 9,1%. Nerastné suroviny a čiastočne spracované výrobky z nerastných surovín sa podieľa na exporte až 70%. Na dovoze Ruskej federácie má najvyšší podiel skupina spracovateľských výrobkov s vysokou pridanou hodnotou (48%).⁶

Ekonomika Ruskej federácie nevykazuje podľa štruktúry tvorby HDP a štruktúry exportu znaky vyspelej ekonomiky. Vstupom Ruska do WTO sa zvýšia konkurenčné podmienky, ktorým by sa malo Rusko prispôbiť. Naplnenie optimistického scenára, t. j. postupná modernizácia ruskej ekonomiky a jej zaradenie medzi svetových inovátorov, je hlavným cieľom vstupu krajiny do WTO. Rusko, aby prekonalo svoje súčasné zaostávanie, musí využiť všetky domáce, ale tiež zahraničné zdroje rastu na kvalitatívne vyššej úrovni.

Avšak naplnenie pesimistického scenára v súvislosti so vstupom Ruska do WTO, t. j. neodstránenie zaostávania mnohých, najmä sofistikovaných odvetví ruskej ekonomiky, by viedlo k ďalšiemu zhoršovaniu jej postavenia vo svetovom obchode a vo svetovej ekonomike. Vývoj HDP Ruska od roku 1992, štruktúra jeho tvorby ako aj komoditná a teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Ruska sú zachytené na grafoch 1 a 2 a v tabuľkách 1 až 3.

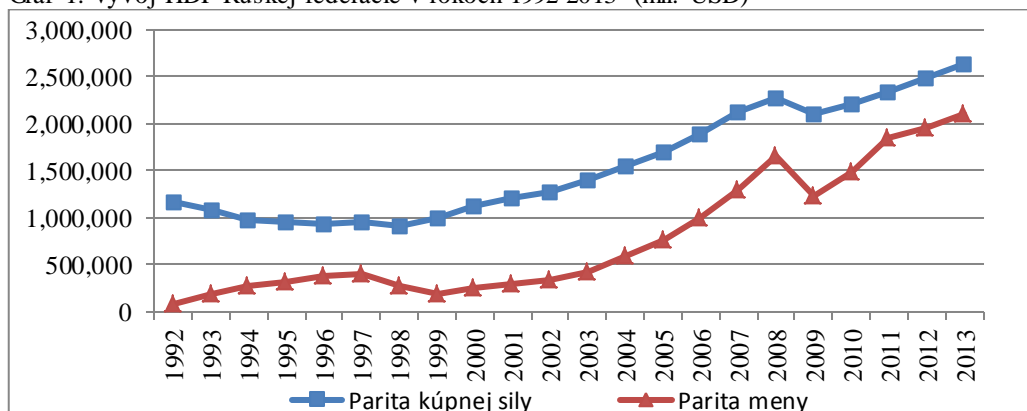
³ www.gks.ru.

⁴ www.semestr.ru/ks333?razdel=2.

⁵ www.semestr.ru/ks333?razdel=2.

⁶ www.gks.ru.

Graf 1: Vývoj HDP Ruskej federácie v rokoch 1992-2013 (mil. USD)

Pozn.: Údaje za roky 2011-2013 predstavujú odhad.

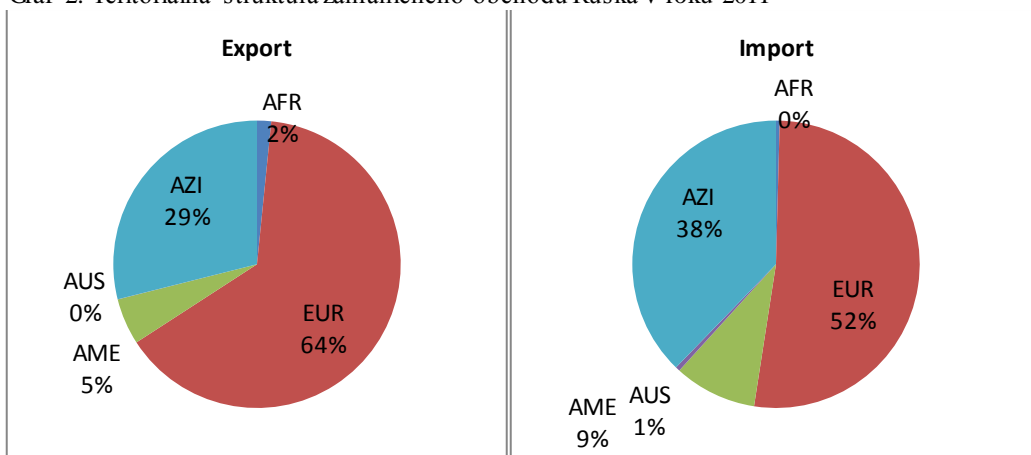
Prameň: OECD (2011), OECD Economic Surveys: Russian Federation 2011, OECD Publishing. ISBN 978-92-64-11742-6 (PDF) http://dx.doi.org/10.1787/eco_surveys-rus-2011-en.

Tab. 2: Komoditná štruktúra zahraničného obchodu Ruska v roku 2011

	Export		Import	
	Mil. USD	%	Mil. USD	%
Potraviny a poľnohosp. produkty	11 964	2,3 %	42 476	13,9 %
Nerastné suroviny	362 741	70,3 %	6 253	2,1 %
Chemické výrobky, gumené	30 950	6,0 %	45 411	14,9 %
Kože, kožušiny a výrobky z nich	387	0,1 %	1 517	0,1 %
Drevo a celulóza a výrobky z papiera	10 727	2,1 %	6 747	2,2 %
Textil, textilné výrobky a obuv	765	0,2 %	16 632	5,5 %
Drahé kovy, kamene a výrobky z nich	57 394	11,1 %	21 754	7,1 %
Stroje, zariadenia a dopravné prostr.	23 230	4,5 %	146 594	48,0 %
Ostatný tovar	4 975	1,0 %	11 069	3,6 %
CELKOM	516 040	100,0 %	305 313	100,0 %

Prameň: www.gks.ru.

Graf 2: Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Ruska v roku 2011

Prameň: www.gks.ru

Tab. 3: Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Ruska v roku 2011 – Európa

Štát	Export		Import	
	Mil. USD	%	Mil. USD	%
Holandsko	62 567	24%	5 924	5%
Nemecko	34 173	13%	37 676	30%
Taliansko	32 582	13%	13 401	11%
Poľsko	21 369	8%	6 651	5%
Francúzsko	14 857	6%	13 276	10%
Veľká Británia	13 997	5%	7 180	6%
Fínsko	13 190	5%	5 671	4%
Švajčiarsko	11 627	5%	2 967	2%
Maďarsko	7 693	3%	3 337	3%
Belgicko	7 479	3%	4 121	3%
Slovensko	7 065	3%	2 958	2%
Španielsko	6 165	2%	4 305	3%
Česká republika	5 449	2%	4 504	4%
Švédsko	5 127	2%	4 038	3%
Grécko	4 685	2%	586	0%
Bulharsko	3 460	1%	690	1%
Dánsko	1 896	1%	2 053	2%
Rumunsko	1 827	1%	1 727	1%
Rakúsko	1 752	1%	3 119	2%
Nórsko	1 069	0%	1 904	1%
Írsko	152	0%	1 238	1%
CELKOM EURÓPA	258 181	100,0 %	127 326	100,0 %

Prameň: www.gks.ru.

2 Predvstupové rokovania Ruska

Jedenásteho júla 1993 oficiálne požiadal vtedajší ruský prezident Boris Jel'cin o pričlenenie Ruska k Všeobecnej dohode o clách a obchode. 9. decembra 1994 podalo Rusko žiadosť o vstup do Svetovej obchodnej organizácie. 17. júla 1995 sa začali rokovania o vstupe Ruska do WTO. Rokovania boli oficiálne ukončené 16. decembra 2011, keď ministerská konferencia WTO v Ženeve schválila prijatie Ruska za členský štát za podmienok uvedených v Protokole o pristúpení Ruskej federácie do WTO. Obe komory ruskej Dumy schválili ratifikáciu dohody o vstupe Ruska do WTO 21. júla 2012. Prezident Vladimír Putin podpísal zákon o vstupe Ruska do WTO po uplynutí 30-dňovej lehoty od hlasovania v Dume. Zákonom vstúpil 22. druhého augusta 2012 do platnosti Protokol o pristúpení Ruska do WTO. 22. augusta 2012 sa tak Ruská federácia stala 156. členským štátom Svetovej obchodnej organizácie.

Ruskí experti sú toho názoru, že v priebehu predvstupových rokovaní si Rusko vynegociovalo najlepšie možné podmienky. Počas niekoľkoročných predvstupových rokovaní vyjednávalo Rusko o podmienkach svojho vstupu do WTO so všetkými členskými štátmi.

Poslednou prekážkou ukončenia predvstupových rokovaní bola dohoda s Gruzínskom, ktoré blokovalo vstup Ruska do WTO. Dôvodom boli nevyriešené politické otázky v súvislosti s postavením Južného Osetska a Abcházska⁷ po vyhlásení ich nezávislosti v roku 2008 od Gruzínska. Po vojnovom konflikte medzi Ruskom a Gruzínskom sa zastavila výmena tovaru medzi oboma štátmi. Gruzínsko však chce na ruský trh opäť vyvážať víno a minerálne vody.

⁷ Územia Južného Osetska a Abcházska predstavujú sporné body medzi Ruskom a Gruzínskom už od čias rozdelenia ZSSR

Začiatkom novembra 2011 sa Rusko s Gruzínskom dohodlo o monitorovaní nákladnej dopravy na hraniciach Abcházska a Južného Osetska. Toky tovaru bude kontrolovať firma najatá Švajčiarskom na troch hraničných prechodoch. Uzatvorením dohody s Gruzínskom bola odstránená posledná prekážka na uzatvorenie predvstupových rokovaní o vstupe Ruska do WTO.

Rusko, ako ekonomika s deviatym najväčším ekonomickým potenciálom vo svete,⁸ bola jedinou z krajín G 20,⁹ ktorá nebola súčasťou najvýznamnejšej svetovej organizácie liberalizujúcej svetový obchod. Vstupom Ruska do WTO sa bude až 97% svetového obchodu uskutočňovať medzi členskými štátmi WTO v súlade s liberálnymi pravidlami obchodovania.¹⁰

Vstup Ruska do WTO znamená najväčší pokrok v liberalizácii svetového obchodu od roku 2001, keď vstúpila do WTO Čínska ľudová republika – druhá najväčšia ekonomika sveta.¹¹

Prezident Európskej únie Hermann van Rompuy sa v súvislosti so vstupom Ruska do WTO vyjadril, že „vstup Ruska do WTO je veľký úspech. Otvára sa veľa nových obchodných príležitostí, investícií a globálny rast.“¹²

Podľa názoru generálneho riaditeľa WTO Pascala Lamyho prijatie Ruska do WTO upevní integráciu Ruska do svetovej ekonomiky, prinesie väčšiu istotu podnikateľom a obchodným partnerom a povzbudí obchod a investície.¹³

Po vstupe Ruska do WTO museli členské štáty WTO odstrániť všetky reštriktívne opatrenia v obchode s Ruskou federáciou. Vstupom Ruska do WTO sa mení aj obchodná politika USA voči Ruskej federácii. V roku 1974 prijali USA Jacksonov-Vanikov dodatok k obchodnému zákonníku, ktorý umožňoval obmedziť režim najvyšších výhod pre štáty, ktoré podľa hodnotenia USA nedodržiavali ľudské práva a obmedzovali emigráciu svojich občanov do zahraničia. Jacksonov-Vanikov dodatok bol aplikovaný aj v obchode so ZSSR a zostával v platnosti aj po zániku ZSSR a demokratizácii politického života v Rusku. Uplatňovaním Jacksonovho-Vanikovo dodatku k obchodnému zákonníku strácali nielen ruské firmy exportujúce svoj tovar do USA, ale i americké firmy. Americkí podnikatelia vyzývali amerického prezidenta Baracka Obamu na jeho odstránenie. Preto americký prezident Barack Obama podal návrh na zrušenie Jacksonovho-Vanikovo dodatku v Kongrese USA. Z obavy o problematické hlasovanie republikánskych kongresmanov predložil prezident Obama súčasne s návrhom na zrušenie Jacksonovho-Vanikovo dodatku návrh na schválenie tzv. dodatku Magnitského. Oba tieto návrhy Kongres USA schválil. Tzv. dodatok Magnitského umožňuje USA odmietnuť vstup na ich územie osobám podozrivým z účasti na úmrtí Sergeja Magnitského, ktorý zomrel vo vyšetrovacej väzbe. USA si týmto dodatkom oslobujú tiež právo zmraziť bankové účty v amerických bankách takto podozrivých osôb. Tento postoj USA vyvolal nevôľu v ruských oficiálnych kruhoch, ktoré sú pripravené prijať retorzné opatrenie. Ruská federácia prijala retorzné opatrenie v podobe tzv. zákona Dimu Jakovleva¹⁴, ktorý

⁸ www.theRichest.org – Ekonomiky s najväčším absolútnym HDP na svete sú: USA (14,6 bilióna USD), ČĽR (10 biliónov USD), Japonsko (10,0 biliónov USD), India (4,0 bilióny USD), Nemecko (2,9 bilióna USD), Rusko (2,2 bilióna USD), Brazília (2,1 bilióna USD), Veľká Británia (2,0 bilióna USD).

⁹ www.g20.org – G20: Argentína, Austrália, Brazília, ČĽR, Európska únia, Francúzsko, India, Indonézia, Japonsko, Juhoafrická republika, Kanada, Kórejská republika, Mexiko, Nemecko, Rusko, Saudská Arábia, Taliansko, Turecko, USA, Veľká Británia.

¹⁰ www.themoneyconverter.com.

¹¹ www.theRichest.org.

¹² <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/157256-rusove-se-dockali-clenstvi-ve-wto>.

¹³ <http://byznys.ihned.cz/cl-53630250-prelom-rusko-vstupuje-do-klubu-liberalniho-obchodu>.

¹⁴ Dima Jakovlev bolo ruské dieťa adoptované americkými rodičmi, ktoré zomrelo v dôsledku nedbanlivej starostlivosti rodičov.

zakazuje americkým občanom adopciu ruských detí.

„Konkrétnymi cieľmi vstupu Ruska do WTO sú:

1. získanie výhodnejších a nediskriminačných podmienok pri vstupe ruských výrobkov na svetové trhy,
2. prístup k medzinárodnému mechanizmu riešenia obchodných sporov,
3. zosúladenie ruskej legislatívy so všeobecne platnými medzinárodnými normami pre vytvorenie priaznivejšieho podnikateľského prostredia pre zahraničných investorov, ale i domácich podnikateľov,
4. rozšírenie možností pre ruských investorov v členských štátoch WTO, najmä v bankovom sektore,
5. vytvorenie podmienok pre zvýšenie kvality a konkurencieschopnosti národnej produkcie zvýšením objemu dovozu tovaru a služieb a investícií na ruský trh,
6. zlepšenie imidžu Ruska vo svete ako plnohodnotného účastníka svetového obchodu.“¹⁵

Vstupom do WTO preberá Rusko všetky záväzky platné pre členské štáty a rovnako i práva na urovnávanie sporov. Vstup do WTO znamená pre Rusko odstraňovanie prekážok na dovoz tovaru zo zahraničia a rovnako i odstraňovanie prekážok na export tovaru. So znížením dovozných ciel sa bude zvyšovať zahraničná konkurencia na ruskom trhu, ale i možnosť zvyšovať export na zahraničné trhy. Rusko si v procese vyjednávaní vyhradilo právo naďalej podporovať ruských výrobcov a exportérov niektorých výrobkov. Rusko môže napríklad naďalej podporovať poľnohospodárov. V odôvodnených prípadoch môže Rusko po vstupe do WTO používať ochranné opatrenia ako antidumpingové clá alebo vyrovnávacie clá, ktoré zvýšia ceny dovážaného tovaru na ruskom trhu a budú chrániť domácich výrobcov. Pokiaľ by boli ruskí exportéri na svetových trhoch diskriminovaní, budú sa tieto prípady riešiť v rámci riešenia sporov na pôde WTO.

Vstup Ruska do WTO zabezpečí stabilitu zahraničnobchodného režimu a predvídateľnosť legislatívnych podmienok pre ruské spoločnosti, pre domácich i zahraničných investorov na území Ruska. Odstránením mnohých bariér na vstup zahraničných producentov na ruský trh sa zvýši konkurencia lacnejších zahraničných výrobcov, čo bude znamenať likvidáciu mnohých ruských firiem. Krach mnohých ruských firiem, môže viesť k zvyšovaniu nezamestnanosti.

3 Výhody zo vstupu Ruska do WTO

Rusko vstúpilo do Svetovej obchodnej organizácie preto, že očakáva zo statusu člena WTO viac výhod, než strát pre svoju ekonomiku. Výhody, ktoré Rusko získava členstvom vo WTO, bude môcť krajina využívať v krátkodobom a dlhodobom horizonte.

Z krátkodobého hľadiska sú to výhody, ktoré sa začali uplatňovať hneď po vstupe Ruska do WTO, a ktoré zaväzujú ostatné členské štáty WTO odstrániť bariéry vstupu ruského tovaru na ich trhy. Patrí k nim nesporne aj odstránenie už spomínaného Jacksonovho-Vanikovho dodatku k americkému obchodnému zákonníku a poskytnutie ruským exportérom pri vstupe na americký trh štandardných obchodných podmienok.

Okrem USA používali reštriktívne opatrenia voči dovozu z Ruska aj iné členské štáty WTO. Pred vstupom Ruska do WTO uplatňovalo dvadsať členských štátov WTO takmer 70 reštriktívnych opatrení voči dovozu ruského tovaru, vrátane embarga na dovoz.¹⁶ Vstupom Ruska do WTO sa začal proces odstraňovania týchto opatrení. Išlo najmä o členské štáty

¹⁵ Makarov, A.V. – Veretennikova, O. B.: Gosudarstvennaja podderžka promyšlenosti v uslovijach cykličeskogo razvitija ekonomiky, Jekaterinburg, izdatel'stvo Ural, 2012, s. 347 -348.

¹⁶ http://czech.ruvr.ru/2012_08_22/85846859/.

Európskej únie, kam smeruje až polovica ruského vývozu.¹⁷

Ako členský štát WTO musí Rusko znížiť mnohé vývozné clá, Zníženie exportných cien bude mať za následok zvýšenie exportu. Z tejto skutočnosti budú získavať zatiaľ najmä surovinové odvetvia. Odstránenie bariér by malo viesť k zvyšovaniu zahraničnoobchodného obratu ročne až o 10%.¹⁸ Táto skutočnosť by mala pozitívne ovplyvniť i štátny rozpočet, ktorý poklesom ciel príde asi o 0,8% svojich príjmov¹⁹. V roku 2014 by mal výpadok dovozných a vývozných ciel v ruskom štátnom rozpočte dosiahnuť 250 mld. rubľov (t. j. 6 mld. eur).²⁰ Tento výpadok sa môže kompenzovať zvýšeným objemom vývozu alebo štát bude musieť vydávať štátne obligácie, čím môže dôjsť k zvyšovaniu zadlženosti. Jednou z možností je zvýšenie objemu dovozu výrobkov, na ktoré sa budú uvažovať nižšie dovozné clá a vyšší príjem do štátneho rozpočtu z väčšieho objemu, aj keď nižšieho cla.

Z dlhodobého hľadiska by malo Rusko získať výhody, ktoré prinesie reštrukturalizácia a modernizácia ruskej ekonomiky v liberalizovanom prostredí. Vďaka odstráneniu reštrikcií sa budú v Rusku rýchlejšie rozvíjať exportne orientované odvetvia, aj tie, ktoré majú vysokú pridanú hodnotu. Táto skutočnosť bude pozitívne vplývať na reštrukturalizáciu ruskej ekonomiky. Zníži sa silná závislosť od exportu ropy a ropných produktov. Pozitívne efekty by sa mali v plnej šírke prejavíť až v priebehu siedmich až desiatich, a možno i viac rokov.

Priemerné dovozné clá dosahovali pred vstupom Ruska do WTO 11,7% a v súlade s Prístupovým protokolom o vstupe Ruska do WTO by sa mali znížiť na úroveň 7,8%.²¹ Znižovanie dovozného cla bude prebiehať etapovite v priebehu niekoľkých rokov.²²

Jednoznačne pozitívny efekt nastane pre spotrebiteľov tovarov výrobnej a osobnej spotreby znížením spotrebiteľských cien. Dovozné tovary budú lacnejšie. Ruské výrobky tiež zlacnejú. Znižovaním cien získajú najmä spotrebiteľia.

Vytvorením nového ekonomického prostredia má ekonomika Ruska zrásť o 11%. V peňažnom vyjadrení to bude predstavovať navýšenie HDP až o 215 mld. USD²³.

Až 70% rastu bude podmienené rastom produktivity práce a zvýšením konkurencieschopnosti ruských spoločností v dôsledku predaja lacnejších tovarov a služieb, ktoré zlacnejú v dôsledku poklesu dovozných ciel. Malo by dôjsť k zvýšeniu miezd v niektorých odvetviach a k zvýšeniu reálnych príjmov spotrebiteľov.

Rusko získa vstupom do WTO liberálnejší prístup na svetové trhy s chemickými výrobkami, hutníckymi výrobkami (najmä z hliníka), s výrobkami spotrebného priemyslu a tiež v odvetviach dopravy, kde dosahuje konkurenčné výhody. V odvetví farebnej metalurgie sa očakáva zvýšenie objemu výroby o 14,45%.²⁴ Pozitívnym následkom vstupu Ruska do WTO bude rast miezd v hutníctve o 15%.²⁵ Vyššie uvedené odvetvia sa podieľajú asi tretinou na tvorbe HDP Ruska.²⁶

Rusko sa zaviazalo, že zníži dovozné clá na informačné technológie a na dovoz bavlny, že bude obmedzovať subvencie pre poľnohospodárov a že bude dôslednejšie postihovať

¹⁷ [Www.gks.ru](http://www.gks.ru).

¹⁸ [Www.rb.ru/article/vstuplenie-rossii-v-wto-plyusy-i-minusy](http://www.rb.ru/article/vstuplenie-rossii-v-wto-plyusy-i-minusy).

¹⁹ [Www.rb.ru/article/vstuplenie-rossii-v-wto-plyusy-i-minusy](http://www.rb.ru/article/vstuplenie-rossii-v-wto-plyusy-i-minusy).

²⁰ [Wwwpravda.ru/economics/rules/globalcooperation/23-8-2012](http://wwwpravda.ru/economics/rules/globalcooperation/23-8-2012) – odstránením dovozných bariér budú niektoré odvetvia ruskej ekonomiky konfrontované s lacnejšími a kvalitnejšími výrobkami zo zahraničia.

²¹ [Www.bbc.co.uk/russian/business/2012/08/12021_russia_wto_accession.shtml](http://www.bbc.co.uk/russian/business/2012/08/12021_russia_wto_accession.shtml).

²² [Www.wto.org](http://www.wto.org) – Report of the working party on the the accession of the Russian Federation to the World Trade Organization.

²³ [Www.bbc.co.uk/russian/business/2012/08/12021_russia_wto_accession.shtml](http://www.bbc.co.uk/russian/business/2012/08/12021_russia_wto_accession.shtml).

²⁴ [Www.bbc.co.uk/russian/business/2012/08/12021_russia_wto_accession.shtml](http://www.bbc.co.uk/russian/business/2012/08/12021_russia_wto_accession.shtml).

²⁵ [Www.bbc.co.uk/russian/business/2012/08/12021_russia_wto_accession.shtml](http://www.bbc.co.uk/russian/business/2012/08/12021_russia_wto_accession.shtml).

²⁶ [Www.gks.ru](http://www.gks.ru).

porušovanie práv duševného vlastníctva. Vstup do WTO by mohol priniesť ekonomike ešte viac výhod, pokiaľ by sa zlepšilo podnikateľské prostredie pre domácich i zahraničných investorov, výhody z vstupu krajiny do WTO sa môžu ešte znásobiť. Možno očakávať aktivizáciu zahraničných firiem v ruskej ekonomike a spolu s nimi prísun nových technológií.

Ruská zahranično-ekonomická činnosť bude predvídateľnejšia a stabilnejšia. Stabilnejší by mal byť i kurz ruského rubľa. Volatilita rubľa by mala klesnúť.

Pozitívne efekty vstupu Ruska do Svetovej obchodnej organizácie budú z dlhodobého hľadiska nesporne prevažovať nad negatívnymi. Liberalizácia zahraničného obchodu bude musieť byť impulzom na modernizáciu ruskej ekonomiky. Modernizácia ekonomiky je jedinou možnou cestou k ďalšiemu úspešnému rozvoju ruskej ekonomiky i spoločnosti. Väčším podielom zahraničných firiem v ruskej ekonomike by sa mali eliminovať také neduhy ruskej ekonomiky ako je korupcia, byrokracia, nízka vymožitelnosť práva a i.

Menový dumping?

Podľa názoru niektorých expertov netreba zveličovať výhody zo vstupu Ruska do WTO. Dovozné clá sa znížia iba nepodstatne a môže dôjsť k revalvácii rubľa. Poklesne tiež podiel ruských firiem na zahraničných trhoch. V dôsledku toho sa môže zlepšiť pozícia ruských firiem na domácom trhu. Medzi ruskými odborníkmi sa stretávame s názormi o možnej inej ochrane ruskej ekonomiky, ako sú dovozné clá. Niektorí zastávajú názor, že na ochranu ruskej ekonomiky je nevyhnutné uplatniť menový dumping. Výmenný kurz ruského rubľa voči americkému doláru je v súčasnosti 1USD/31,46 RBL.²⁷ Pokles výmenného kurzu ruského rubľa voči americkému doláru na 1 USD/45 RBL by podľa názoru mnohých odborníkov pomohol ruskej ekonomike.

Predstaviteľmi dvoch protichodných názorov sú Nikolaj Šmel'ov, riaditeľ Ústavu Európy Ruskej akadémie vied a Dmitrij Mirošničenko, vedecký pracovník VŠ ekonomiky.

Nikolaj Šmel'ov zastáva názor, že po odstránení dovozných ciel, treba chrániť ruský ľahký priemysel, potravinársky priemysel, strojárstvo a i ďalšie odvetvia. Poklesom výmenného kurzu rubľa voči doláru by sa zvýšili dovozné ceny. Spracovateľské odvetvia by podľa jeho názoru mali viac času na prispôbenie sa zahraničnej konkurencii. Nekonkurencieschopné odvetvia potrebujú čas a investície na obnovu. Liberalizáciou dovozu a prípadným následným bankrotom mnohých odvetví by sa zvýšila nezamestnanosť. Devalváciou by sa zhoršila situácia spotrebiteľov, pretože by mohla viesť k zvýšeniu cien na domácom trhu. Kladie si otázku, čo je menej priaznivé, či likvidácia mnohých odvetví národnej ekonomiky pod vplyvom silnej zahraničnej konkurencie alebo reakcia spotrebiteľov na devalváciu rubľa.

Opozičný názor v ruských odborných kruhoch prezentuje Dmitrij Mirošničenko, ktorý devalváciu ruského rubľa odmieta ako zásadný nástroj na podporu domácich priemyselných odvetví. Pripúšťa menový dumping ako doplnkový nástroj na ochranu domácich nekonkurencieschopných odvetví. Pripúšťa, že devalvácia prináša niektoré konkurenčné výhody. Definuje nevýhody, ktoré by boli spojené s devalváciou pre ruskú ekonomiku. Vzhľadom na to, že v ruskej ekonomike zohráva významnú úlohu ťažba surovín, pre zahraničných investorov nemá devalvácia zásadný význam. Ďalším argumentom je fakt, že väčšina ruských výrobných podnikov používa zastarané technológie.

Devalvácia by mohla pomôcť ruskej ekonomike v prípade dobrých podmienok modernizovať výrobu. Zastarané výrobné zariadenia je potrebné obnoviť. Ruský priemysel nevyrába najmodernejšie zariadenia pre výrobné podniky. Tie sa musia doviest' zo zahraničia. Devalvácia rubľa by zvýšila ceny dovážaných výrobkov a spomalila by modernizáciu zastaraných výrobných kapacít. Devalvácia rubľa by viedla k poklesu spotreby obyvateľov, a teda k poklesu životnej úrovne a inflácii, čím by utrpel i štátny rozpočet.²⁸

²⁷ www.themoneyconverter.com.

²⁸ Rossijskaja gazeta, 11.11.2012.

4 Nevýhody vstupu Ruska do WTO

Vstup Ruska do WTO bude mať i mnohé nevýhody. Pesimistické názory zo strany ruských odborníkov tvrdia, že nevýhod bude viac ako výhod.

Nevýhody vstupu Ruska do WTO sa prejavia hneď po odstránení prekážok pre voľný obchod tovaru a služieb. Odstránením dovozných bariér budú mnohé odvetvia ruskej ekonomiky konfrontované s lacnejšími a kvalitnejšími výrobkami zo zahraničia. Zvýšenie konkurencie na ruskom trhu pokladajú ruskí experti za najväčšiu nevýhodu vstupu do WTO.

Mnohí ruskí výrobcovia, doposiaľ chránení vysokými dovoznými clami, stratia svoju konkurencieschopnosť, ktorá môže viesť až k ich likvidácii. Možno očakávať aj zánik mnohých výrobných závodov. Následne bude dochádzať k strate pracovných miest a zvýšeniu miery nezamestnanosti. Osobitne sú ohrozené tzv. monomestá, kde je výroba zameraná na jeden druh výroby (napríklad textilný priemysel, celulózo-papierenský priemysel a i.), ktorý zamestnáva väčšiu časť obyvateľov mesta. Jedným zo sporných momentov vstupu Ruska do WTO je teda možný zánik tzv. monomiest.

Veľká časť ruských výrobných závodov je zastaraná a v konkurencii so zahraničnou produkciou budú ich výrobky nekonkurencieschopné. Súčasnú výhodu ruských firiem spočívajú v administratívnych výhodách²⁹, v lacnej pracovnej sile, v lacných zdrojoch energie, nízkych nákladoch na vedeckých pracovníkov a výskumníkov. Ekologické normy dosahujú v Rusku nízke štandardy v porovnaní s ekologickými normami vo vyspelých štátoch. Kontrola ich dodržiavania je tiež nedostatočná. Dodržiavanie ekologických noriem nepredstavuje dodatočné náklady pre firmy s výrobou zaťažujúcou životné prostredie, a preto táto skutočnosť predstavuje „kvázi výhodu“ pre mnohé ruské firmy.

Výhody zahraničných firiem v porovnaní s ruskými firmami možno zhrnúť do nasledovných bodov. Firmy vo vyspelých štátoch disponujú modernými manažérskymi metódami a využívajú najmodernejšie manažérske a výrobné technológie. K ich nesporenej výhode patria aj dlhodobejšie a lacnejšie zdroje financovania.

Rusko ako členský štát WTO nebude môcť znova zavádzať opatrenia na ochranu domácich výrobcov. Napríklad, chrániť automobilový priemysel, tak ako v roku 2009, keď Rusko prijalo protikrizové opatrenia zvýšením ciel na dovoz automobilov a podporilo domácich výrobcov znížením taríf na železnici pri preprave automobilov od výrobcov k spotrebiteľom. Všetky analogické podpory domácich výrobcov musia byť po vstupe do WTO zrušené.

Automobilový priemysel bude konfrontovaný s importovanými lacnejšími a kvalitnejšími zahraničnými osobnými automobilmi. Podiel domácich automobilov na ruskom trhu osobných automobilov sa zníži z 65% na 40% a úžitkových zo 70% na 35%.³⁰

V chemickom priemysle bude predstavovať veľkú konkurenciu najmä dovoz chemických výrobkov z Číny, kde je niekoľkonásobne lacnejšia výroba elektrickej energie ako v Rusku. Napríklad v Rusku stojí kWh 2,5 až 3 ruble, zatiaľ čo cena v ČĽR dosahuje 0,3 až 0,4 rubľa za kWh. Elektrická energia pritom dosahuje napr. až 70% hodnoty pri výrobe chlóru.³¹

Ruský sklársky priemysel bude konfrontovaný s lacnou zahraničnou konkurenciou a povedie nielen k poklesu výroby skla, ale i zániku strojárskych výroby orientovanej na výrobu zariadení pre sklársky priemysel.

Najviac postihnuté liberalizáciou ruského trhu po vstupe krajiny do WTO budú odvetvia ľahkého priemyslu, strojárstvo, celulózo-papierenský a drevársky priemysel. Napríklad, clo pri dovoze nových poľnohospodárskych strojov sa zníži trojnásobne a pri dovoze použitých poľnohospodárskych strojov sa zníži až päťnásobne. V tejto situácii možno očakávať,

²⁹ Administratívne výhody sú chápané ako slabá kontrola štátu pri dodržiavaní zákonov ruskými firmami.

³⁰ www.martex.ru/2938.

³¹ www.martex.ru/2938.

že podiel poľnohospodárskych strojov domácej výroby sa zníži z doterajších 52% na 3%. Do roku 2020 by malo zaniknúť okolo 100 ruských výrobcov poľnohospodárskej techniky a spolu s nimi zanikne 50 tisíc pracovných miest.³² Odvetvia, ktoré zasiahne liberalizácia ruského trhu negatívne, sa podieľajú na tvorbe HDP asi 4%.³³

K odvetviám, ktoré budú mať sťaženú pozíciu na ruskom trhu i na zahraničných trhoch bude patriť aj poľnohospodárstvo a odvetvia s ním spojené. Investície do živočíšnej výroby, do výroby bravčového mäsa v posledných šiestich rokoch predstavovali 200 mld. rubľov. Sebestačnosť v produkcii bravčového mäsa dosahuje v Rusku v súčasnosti 70% (t. j. 2,6 mil. ton mäsa). V roku 2022 (t. j. objem výroby 4 mil. ton) by sebestačnosť vo výrobe bravčového mäsa mala dosiahnuť až 95%, za podmienky neliberalizovaného dovozu. V podmienkach liberalizovaného dovozu poklesne produkcia bravčového mäsa na 2,2 mil. ton. Pokles objemu výroby bude mať za následok bankrot mnohých poľnohospodárskych fariem a niekoľkých desiatok tisíc pracovníkov v tomto odvetví stratí prácu. Jeden pracovník v živočíšnej výrobe viaže na seba v Rusku desať ďalších pracovných miest (v logistike, spracovateľskom priemysle, v obchode a pod.).³⁴ Efektívnosť ruského poľnohospodárstva je v súčasnosti 0%. Rusko sa v procese vyjednávania o svojom vstupe do WTO zaviazalo, že ceny energií na domácom trhu prispôbobi svetovým cenám, t. j. že ich zvýši. Po realizácii tohto záväzku bude ruské poľnohospodárstvo stratové. Rusko ako člen WTO bude musieť umožniť import geneticky modifikovaných potravín. Túto skutočnosť mnohí odborníci v Rusku pokladajú za hrozbu pri zabezpečovaní obyvateľov kvalitnými potravinami.

Rusko získalo možnosť na prechodné obdobie používať ochranu niektorých odvetví na obdobie 5 – 7 rokov. Je to obdobie, počas ktorého sa tieto odvetvia musia modernizovať a zefektívniť svoju výrobu.

Deväť rokov po vstupe Ruska do WTO t. j. v roku 2021 bude povolené podnikanie zahraničným poisťovacími spoločnosťami.³⁵ Najväčšiu výhodou by podľa názoru západných odborníkov malo byť zrušenie reštrikcií na majetkovom podiele zahraničných investorov v ruských bankách a telekomunikačných spoločnostiach. V súčasnosti ruská legislatíva obmedzuje podiel zahraničných investorov na maximálny podiel na základnom imaní firmy 49%. Táto reštrikcia bude v priebehu štyroch rokov (2016) od vstupu Ruska do WTO zrušená. Majetkový podiel zahraničných investorov v ruských bankách zostane obmedzený na úrovni 50%.³⁶

Zahraniční výrobcovia často využívali priame zahraničné investície Ruska, aby obišli prekážky na dovoz t. j. vysoké dovozné clá. Po zásadnej redukcii dovozných ciel možno očakávať, že niektorí zahraniční investori opustia Rusko a budú investovať v krajine s nižšími nákladmi, napríklad s nižšími mzdami a budú svoje výrobky do Ruska vyvážať. Vzhľadom na veľkosť ruského trhu a colnej únie s Bieloruskom a Kazachstanom by odlev zahraničných investícií nemusel znamenať pre ruskú ekonomiku v tejto súvislosti veľkú hrozbu.

ZÁVER

Vstup Ruskej federácie do klubu liberalizovanej medzinárodnej obchodnej výmeny po takmer dvoch desaťročiach negotácií bude znamenať zvýšenie zahraničnoobchodného obratu Ruskej federácie a aj jej obchodných partnerov. Podiel exportu na HDP Ruskej federácie dosahuje v súčasnosti 28% a podiel importu 17,4%.³⁷ Liberalizácia exportu by mala preto mať väčší pozitívny efekt pre ruských výrobcov (asi tretina výrobcov bude profitovať) a i na celú

³² www.bbc.co.uk/russian/business/2012/08/12021_russia_wto_accession-shtml.

³³ www.bbc.co.uk/russian/business/2012/08/12021_russia_wto_accession-shtml.

³⁴ www.bbc.co.uk/russian/business/2012/08/12021_russia_wto_accession-shtml.

³⁵ www.bbc.co.uk/russian/business/2012/08/12021_russia_wto_accession-shtml.

³⁶ www.bbc.co.uk/russian/business/2012/08/12021_russia_wto_accession-shtml.

³⁷ www.gks.ru.

ekonomiku ako straty odvetví, ktoré sú v súčasnosti nekonkurencieschopné. Štruktúra exportu (70% sú suroviny³⁸) však odráža technologické zaostávanie a je pre ruskú vládu i podnikateľov výzvou, ktorú by mali využiť na zavádzanie manažérskeho i technologického inovácií a rýchlu modernizáciu zastaraného parku výrobných zariadení. Pre modernizáciu svojej ekonomiky bude musieť Rusko využiť maximálne svoje domáce zdroje a tiež zdroje externé. Iba tak si Rusko môže zlepšiť postavenie v modernom svete.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. CIHELKOVÁ, E. a kol. (2002): *Světová ekonomika, regiony a integrace*. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0193-6.
2. LEBIEDZIK, M. – NEZAL, P. – MAJEROVÁ, I. (2006): *Světová ekonomika*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 978-80-251-1498-8.
3. LIPKOVÁ, E. a kol. (2011): *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint dva, 2011. ISBN 978-80-89393-37-4.
4. LOMAKIN, V. K. (2000): *Mirovaja ekonomika*. Moskva: Unity, 2000. ISBN 5-238-00028-6.
5. MAKAROV, A. V. – VERETENNIKOVA, O. B. (2012): *Gosudarstvennaja podderžka promyšlennosti v uslovijach cykličeskogo razvitija ekonomiky*. Jekaterinburg: Izdatel'stvo Ural, 2012. ISBN 978-5-9656-0191-2.
6. NEUMANN, P. – ŽAMBERSKÝ, P. – JIRÁNKOVÁ, M. (2012): *Mezinárodní ekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 9-788024-732763.
7. NIKOLAJEVA, I. P. (2002): *Mirovaja ekonomika*. Moskva: Unity, 2002. ISBN 5-223-00203-3.
8. OECD (2011): *OECD Economic Surveys: Russian Federation 2011*. Paríž: OECD Publishing. ISBN 978-92-64-11742-6.
9. ROSSIJSKAJA GAZETA, 11.11.2012

Elektronické zdroje:

10. CIA – RUSKO. Dostupné na <http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rs.html>.
11. FEDERALNAJA SLUŽBA GOSUDARSTVENNOJ STATISTIKI. Dostupné na <http://www.gks.ru>.
12. G20. Dostupné na <http://www.g20.org>.
13. HLAS RUSKA. Dostupné na http://czech.ruvr.ru/2012_08_22/85846859/.
14. IHNET.CZ. Dostupné na <http://byznys.ihned.cz/cl-53630250-prelom-rusko-vstupuje-do-klubu-liberaliniho-obchodu>.
15. SEMESTR.RU. Dostupné na <http://www.semestr.ru/ks333?razdel=2>.
16. SVETOVÁ BANKA. Dostupné na <http://www.worldbank.org>.
17. SVETOVÁ OBCHODNÁ ORGANIZÁCIA. Dostupné na <http://www.wto.org>.
18. THE RICHEST. Dostupné na <http://www.therichest.org>.

KONTAKT

Dr. h. c. prof. Ing. Ludmila Lipková, CSc.
Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie
Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta I/B
85235 Bratislava
E-mail: lipkova@euba.sk

³⁸ [Www.gks.ru](http://www.gks.ru).